

Nowe dane dotyczące występowania zwójkowatych
(Lepidoptera: Tortricidae) w województwie pomorskim

Tortricidae (Lepidoptera) in the province of Pomerania (northern Poland)
– new records

Peter SENN

ul. Kańskiego 7D/9, 81-603 Gdynia; e-mail: petersenn47@gmail.com

ABSTRACT: New data are given on 41 species of Tortricidae for the province of Pomerania (northern Poland). 20 species have been recorded in this region for the first time in over 100 years.

KEY WORDS: Lepidoptera, Tortricidae, new records, northern Poland.

Wstęp

Fauna motyli województwa pomorskiego (w granicach ustalonych w 1999 r.) jest w miarę dobrze poznana, lecz dla tego regionu praktycznie brak aktualnych danych o zwójkowatych. Niniejsza praca, obejmująca sezony 2007–2010, stanowi kontynuację wcześniejszego artykułu na ten sam temat (SENN 2008) i jest zarazem ostatnią w cyklu trzech artykułów uaktualniających dane o motylach w województwie pomorskim (SENN, ŁUCZKOWSKI 2012; SENN 2012).

Podstawową pracą określającą stan faunistycznej wiedzy na temat motyli Polski jest opracowanie pod redakcją BUSZKO i NOWACKIEGO (2000). Gatunki omawiane w niniejszej pracy należą do dwóch kategorii spośród trzech przyjętych w tym opracowaniu: „dane do roku 1960” i „brak danych” (te ostatnie gatunki opatrzone są w tekście gwiazdką), przy czym „brak danych” należy rozumieć jako brak opublikowanych obserwacji z terenu województwa pomorskiego w XX wieku.

Jedyna obszerniejsza publikacja obejmująca zwójkowate (Tortricidae) z terenu dzisiejszego województwa pomorskiego to dzieło SPEISERA (1903), które podaje dane na temat ponad 1500 gatunków motyli z terenów dawnych Prus Wschodnich i Zachodnich w drugiej połowie XIX w.; uznać należy jednak, że pozycja ta ma już tylko historyczną wartość. Tak jak w przypadku Microlepidoptera w ogóle, obserwacje zwójkowatych podane przez SPEISERA pochodzą w przeważającej większości z terenu Prus Wschodnich (częściowo dzisiejszego województwa warmińsko-mazurskiego), a z kolei większość danych u SPEISERA o zwójkowatych odnoszących się do dzisiejszego województwa pomorskiego pochodzi z regionu gdańskiego. Oprócz tej pracy, jedynie publikacje KAŻMIERCZAKA i współautorów (2006) z Zaborskiego Parku Krajobrazowego (ZPK) oraz SENNA (2008) z Trójmiasta i Kaszub, obejmują swoim zasięgiem obserwacje Tortricidae na omawianym terenie.

W niniejszej pracy przedstawiono dane o 41 gatunkach zwójkowatych, dla których według BUSZKO i NOWACKIEGO (2000) brak współczesnych danych z woj. pomorskiego; dla 20 są to pierwsze obserwacje od ponad stu lat albo w ogóle pierwsze na tym terenie, co zaznaczono gwiazdką [*] przy nazwie gatunkowej. Dane te, pochodzące z lat 2007–2010, stanowią istotne uzupełnienie wiedzy o motylach tego regionu.

Obszar i metodyka badań

Materiał zbierano na 9 stanowiskach, zlokalizowanych w sąsiedztwie obszarów leśnych lub w nich samych, w obrębie dwóch makroregionów fizyczno-geograficznych: na Pojezierzu Wschodniopomorskim i na Pobrzeżu Gdańskim.

Poniższy wykaz stanowisk jest uporządkowany według jednostek mezoregionalnych (KONDRACKI 1981) i kodów UTM:

- Pojezierze Kaszubskie: Gdynia - Chwarzno (CF34), Gdynia - Wiczlino (CF34), Gdynia - Witomino (CF34), Babi Dół (CF22), Gdynia (CF44), Gdynia - Redłowo (CF44), Gdynia - Orłowo (CF43);
- Mierzeja Wiślana: Stegna (CF72), Piaski (DF03).

Wyżej wymienione stanowiska leżą na wysokościach od 0 do 200 m n.p.m.

Wszystkie dane pochodzą z obserwacji motyli w terenie. Każda z nich jest udokumentowana fotograficznie. Lista motyli nie zawiera żadnego gatunku, którego nie można na tej podstawie jednoznacznie zidentyfikować.

Klasyfikację i nazewnictwo przyjęto za pracą BUSZKO i NOWACKIEGO (2000).

Składam serdeczne podziękowanie prof. dr hab. Jarosławowi BUSZKO, oraz uczestnikom Forum Entomologicznego (<http://www.entomo.pl/forum/>), w szczególności panom Witoldowi ZAJDZIE i Wojciechowi KUBASIKOWI za pomoc w oznaczeniu niektórych gatunków.

**Eupoecilia angustana* (HÜBNER, 1799)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 15 VI 2008 – 1 ex., 18 VI 2008 – 1 ex., 10 VII 2010 – 1 ex.
- Z woj. pomorskiego dotychczas nie podawany.

**Aethes smeathmanniana* (FABRICIUS, 1781)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 18 V 2007 – 1 ex., 17 V 2008 – kilka ex., 29 V 2008 – 1 ex., 5 VI 2008 – 1 ex., 8 VIII 2008 – 1 ex., 13 VIII 2008 – 1 ex., 19 V 2009 – 1 ex., 5 VI 2010 – 1 ex., 6 VI 2010 – 1 ex., 2 VIII 2010 – 1 ex.
- Z woj. pomorskiego dotychczas nie podawany.

**Cochylidia implicitana* (WOCKE, 1856)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 16 V 2008 – 1 ex., 20 V 2008 – 1 ex., 23 VII 2008 – 1 ex., 26 VIII 2008 – 1 ex., 28 IV 2009 – 1 ex., 5 VI 2010 – 1 ex., 13 VII 2010 – 1 ex., 21 VII 2010 – 1 ex., 3 VIII 2010 – 1 ex.,
- Z woj. pomorskiego dotychczas nie podawany.

Cochylis nana (HAWORTH, 1811)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 9 VI 2009 – 1 ex.
- Wykazany przez SPEISERA (1903) z Kłodawy koło Pruszcza Gdańskiego.

**Acleris variegana* (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 6 IX 2007 – 1 ex., 30 IX 2007 – 1 ex., 25 VIII 2008 – 2 ex., 27 VIII 2008 – 1 ex., 6 IX 2008 – 1 ex., 8 IX 2008 – 1 ex., 24 IX 2008 – 3 ex., 16 X 2008 – 1 ex., 2 IX 2009 – 1 ex., 7 IX 2009 – 1 ex., 13 IX 2009 – 1 ex., 16 IX 2009 – 5 ex., 20 IX 2009 – 1 ex., 13 IX 2010 – 1 ex., 25 IX 2010 – 5 ex.
- Wykazany przez SPEISERA (1903) z Kwidzyna i Gdańska - Stogów.

Archips podana (SCOPOLI, 1763)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 21 VII 2008 – 1♂, 31 VII 2009 – 1 ex.
- SPEISER (1903) podaje ten gatunek z Gdańska - Oruni. Ostatnio wykazany z Zaborskiego Parku Krajobrazowego (KAŻMIERCZAK i in. 2006)

**Ptycholoma lecheana* (LINNAEUS, 1758)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 10 VI 2009 – 1 ex.
- Wykazany przez SPEISERA (1903) z Gdańska - Oruni.

Pandemis corylana (FABRICIUS, 1794)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 12 VIII 2008 – 1 ex., 21 VIII 2008 – 1 ex., 12 VIII 2009 – 1 ex.
- Wykazany przez SPEISERA (1903) z Gdańska (Wrzeszcza i Oliwy).

Pandemis cerasana (HÜBNER, 1786)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 15 VI 2008 – 1 ex., 24 VI 2008 – 1 ex., 7 VII 2009 – 1 ex., 20 VIII 2009 – 1 ex., 2 VII 2010 – 2 ex., 13 VII 2010 – 1 ex.
- Stegna (CF72), 22 VI 2008 – 1 ex.

Wcześniej niewykazany z woj. pomorskiego; dopiero ostatnio podany z Zaborskiego Parku Krajobrazowego (KAŻMIERCZAK i in. 2006)

Pandemis heparana (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 28 VII 2007 – 1 ex., 8 VIII 2008 – 1 ex., 10 VIII 2008 – 1 ex.

Wykazany przez SPEISERA (1903) z Świbna.

Aphelia paleana (HÜBNER, 1793)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 17 VII 2008 – 1 ex., 22 VII 2008 – 1 ex., 29 VII 2008 – 1 ex., 8 VIII 2008 – 1 ex., 27 VII 2009 – 1 ex., 10 VII 2010 – 1 ex., 16 VII 2010 – 1 ex., 20 VII 2010 – 1 ex., 22 VII 2010 – 1 ex.

Wykazany przez SPEISERA (1903) z Gdańska.

**Clepsis spectrana* (TREITSCHKE, 1830)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 30 VI 2008 – 1 ex., 12 VIII 2008 – 1 ex., 22 VIII 2008 – 1 ex., 30 VIII 2008 – 1 ex., 8 VII 2009 – 1 ex., 11 VIII 2009 – 1 ex., 22 VIII 2009 – 1 ex., 24 VIII 2009 – 1 ex.

Nie wykazany dotychczas z woj. pomorskiego.

**Clepsis consimilana* (HÜBNER, 1817)

- Gdynia-Chwarzno (CF34), 18 VII 2008 – 1 ex., 13 VII 2010 – 1 ex., 17 VII 2010 – 1 ex.

Z woj. pomorskiego dotychczas nie podawany.

**Olindia schumacherana* (FABRICIUS 1787)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 27 VI 2008 – 1 ♀.

Z woj. pomorskiego dotychczas nie podawany.

**Endothenia ericetana* (HUMPHREYS et WESTWOOD, 1845)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 12 VII 2010 – 1 ex.

Z woj. pomorskiego dotychczas nie podawany.

Hedya salicella (LINNAEUS, 1758)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 10 VII 2010 – 1 ex.

SPEISER (1903) podaje ten gatunek z Krynicy Morskiej, Świbna i Gdańska.

Hedya nubiferana (HAWORTH, 1811)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 16 VI 2008 – 1 ex., 21 VI 2010 – 1 ex., 1 VII 2010 – 1 ex., 6 VII 2010 – 1 ex., 17 VII 2010 – 1 ex.
 - Gdynia (CF44), 18 VI 2008 – 1 ex.
- Wykazany przez SPEISERA (1903) z Łęgowa koło Pruszcza Gdańskiego.

Hedya pruniana (HÜBNER, 1799)

- Gdynia - Witomino (CF34), 2 VI 2008 – 1 ex.
 - Gdynia - Chwarzno (CF34), 4 VI 2008 – 1 ex., 13 VI 2008 – 1 ex., 8 VI 2009 – 1 ex.
 - Gdynia - Wiczlino (CF34), 21 VI 2009 – 1 ex.
- Wykazany przez SPEISERA (1903) z Gdańska (Oliwy i Oruni).

Metendothenia atropunctana (ZETTERSTEDT, 1839)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 29 IV 2009 – 1 ex.
- SPEISER (1903) podaje ten gatunek z Kłodawy koło Pruszcza Gdańskiego.

Olethreutes arcuella (CLERCK, 1759)

- Babi Dół (CF22), 26 VI 2008 – 1 ex.
 - Gdynia - Chwarzno (CF34), 12 VI 2009 – 1 ex.
- Wykazany przez SPEISERA (1903) z Gdańska, Oliwy i Dzierżążna.

**Piniphila bifasciana* (HAWORTH, 1811)

- Gdynia - Witomino (CF34), 29 VI 2009 – 1 ex.
 - Gdynia - Chwarzno (CF34), 2 VII 2010 – 1 ex.
- Wykazany przez SPEISERA (1903) z Kłodawy koło Pruszcza Gdańskiego.

Spilonota ocellana (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 9 VII 2010 – 1 ex.
- Wcześniej nie wykazany z woj. pomorskiego, dopiero niedawno podany z Zaborskiego Parku Krajobrazowego (KAŹMIERCZAK i in. 2006)

**Epinotia subocellana* (DONOVAN, 1806)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 18 VI 2008 – 1 ex., 24 VI 2008 – 1 ex., 10 VI 2009 – 1 ex.
- SPEISER (1903) wykazuje ten gatunek z Kłodawy koło Pruszcza Gdańskiego.

Epinotia ramella (LINNAEUS, 1758)

- Gdynia - Orłowo (CF43), 26 VII 2008 – 1 ex.
- Wcześniej nie wykazany z woj. pomorskiego.

**Eucosma campoliliana* (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 1 VII 2010 – 1 ex.
Wcześniej nie wykazany z woj. pomorskiego.

Eucosma lacteana (TREITSCHKE, 1835)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 2 VII 2010 – 1 ex.
Współcześnie podany z Zaborskiego Parku Krajobrazowego (KAŹMIERCZAK i in. 2006)

Eucosma metzneriana (TREITSCHKE, 1830)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 31 V 2008 – 1 ex.
Wcześniej nie wykazany z woj. pomorskiego; współcześnie podany z Zaborskiego Parku Krajobrazowego (KAŹMIERCZAK i in. 2006)

**Notocelia cynosbatella* (LINNAEUS, 1758)

- Gdynia - Witomino (CF34), 2 VI 2008 – 2 exx.
- Gdynia - Chwarzno (CF34), 20 V 2009 – 1 ex., 16 VI 2009 – 2 ex.
- Gdynia (CF44), 18 VI 2008 – 1 ex.
Wykazany przez SPEISERA (1903) z Łęgowa koło Pruszcza Gdańskiego.

**Notocelia uddmanniana* (LINNAEUS, 1758)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 9 VI 2008 – 1 ex., 19 VI 2008 – 1 ex., 24 VI 2008 – 1 ex., 5 VII 2010 – 1 ex., 22 VII 2010 – 1 ex.
Do tej pory nie wykazany z woj. pomorskiego.

Notocelia roborana (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 25 VII 2008 – 1 ex., 29 VII 2008 – 1 ex., 15 VII 2010 – 1 ex., 23 VII 2010 – 1 ex.
Wykazany przez SPEISERA (1903) z Gdańska i z Gdańska-Oliwy.

**Ancylis diminutana* (HAWORTH, 1811)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 10 VI 2009 – 1 ex.
Do tej pory nie wykazany z woj. pomorskiego.

Ancylis badiana (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

- Gdynia - Wiczlino (CF34), 15 V 2008 – kilka egzemplarzy.
- Gdynia - Chwarzno (CF34), 12 VI 2009 – 1 ex., 21 VII 2010 – 1 ex., 2 VIII 2010 – 1 ex.
Wykazany przez SPEISERA (1903) z Gdańska i z Gdańska - Oruni.

Ancylis achatana (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

- Gdynia - Witomino (CF34), 6 VII 2010 – 1 ex.

Ancylis mitterbachiana (DENIS et SCHIFFERMÜLLER, 1775)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 10 VI 2009 – 1 ex.
Wykazany przez SPEISERA (1903) z Gdańska - Oruni.

**Cydia jungiella* (LINNAEUS, 1761)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 17 V 2008 – 1 ex.
Z woj. pomorskiego dotychczas nie podawany.

**Cydia funebrana* (TREITSCHKE, 1835)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 24 VI 2008 – 1 ex.
Wcześniej nie podawany z woj. pomorskiego.

**Cydia pomonella* (LINNAEUS, 1758)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 29 V 2008 – 1 ex., 10 VII 2010 – 1 ex.,
23 VIII 2010 – 1 ex.
SPEISER (1903) podaje ten gatunek z Rumi - Zagórze.

**Cydia splendana* (HÜBNER, 1799)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 7 VIII 2008 – 1 ex., 5 VIII 2010 – 1 ex.
Dotychczas nie wykazany z województwa pomorskiego.

Cydia fagiglandana (ZELLER, 1841)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 2 VII 2010 – 1 ex., 17 VII 2010 – 1 ex.
Podany przez SPEISERA (1903) z Gdańska, Gdańska - Oliwy i Łęgowa.

Lathronympha strigana (FABRICIUS, 1775)

- Gdynia - Chwarzno (CF34), 18 VI 2008 – 1 ex., 24 VI 2008 – 1 ex.
Z województwa pomorskiego dotychczas nie podawany.

**Pammene germmana* (HÜBNER, 1799)

- Piaski (DF03), 22 VI 2008 – 1 ex.
Z województwa pomorskiego dotychczas nie podawany.

SUMMARY

New records are given for 41 species from the family Tortricidae in the province of Pomerania (N. Poland). All the records, most of which are from the vicinity of Gdynia, were documented photographically – no species are mentioned that cannot be identified unequivocally on this basis. 20 species (marked in the text with an asterisk [*]) have been recorded in this part of N. Poland for the first time in over 100 years – previous published records are from the 19th century.

PIŚMIENNICTWO

- BUSZKO J., NOWACKI J. 2000: The Lepidoptera of Poland – A Distributional Checklist. Polish Entomological Monographs, Poznań–Toruń, **1**: 1-178.
- KAŹMIERCZAK J., PŁÓCIENNIK M., PABIS K. 2006: Motyle (Lepidoptera) Zaborskiego Parku Krajobrazowego i okolic – wyniki badań wstępnych. Parki Narodowe i Rezerwy Przyrody, **25** (2): 69-84.
- KONDRACKI J., 1981: Geografia fizyczna Polski, Wyd. V. PWN, Warszawa, 464 ss.
- SENN P. 2008: Nowe dane dotyczące występowanie motyli (Lepidoptera) w województwie pomorskim. Wiadomości Entomologiczne, **27** (3): 145-154.
- SENN P., ŁUCZKOWSKI S. 2012: Motyle (Macrolepidoptera) w województwie pomorskim – nowe dane dotyczące występowania. Wiadomości Entomologiczne, **31** (1): 23-34.
- SENN P. 2012: Motyle (Microlepidoptera – bez Tortricidae) w województwie pomorskim – nowe dane dotyczące występowania. Wiadomości Entomologiczne, **31** (3): 186-197.
- SPEISER P. 1903: Die Schmetterlingsfauna der Provinzen Ost- und Westpreussen. Beiträge zur Naturkunde Preussens, Königsberg, **9**: 1-148.